

176 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ТАРАСА ГРИГОРОВИЧА ШЕВЧЕНКА

1814 - 1861

ШЕВЧЕНКО • SHEVCHENKO • شيفتشينكو • SEVCSSENKO • شيفتشينكو • SHEVCHENKO

ШЕВЧЕНКО • SHEVCHENKO • شيفتشينكو • SEVCSSENKO • شيفتشينكو • SHEVCHENKO

**Молітесь правді на землі,
А більше на землі нікому
Не поклоніться...**

М. Шевченко

БОРОТЬБА ЗА ТВЕРЕЗІСТЬ - БОРОТЬБА ЗА ВІДРОДЖЕННЯ НАШІ

ВІДСІЧ

№ 3
січень
1990р

Послання Братства Тверезості «Відсіч»
Братство засноване у Львові 7 серпня 1989 року

22 січня - ДЕНЬ ЗЛУКИ

Роман КУПЧИНСЬКИЙ

...І ЗІ СПІВОМ УМИРАЛИ

А Я БУДУ МОЛИТИСЯ...

Молилася матінка старенька
До Господа Бога,
Як синові стелилася
На війну дорога:

«Неси, Боже, вражу кулю
Понад мого сина,
Най не гине серед поля
Єдина дитина!

Хто закриє мені очі,
Старечії очі,
Як він кров'ю молодого

ЯК З БЕРЕЖАН ДО КАДРИ

Як з Бережан до кадри січовики манджали,
То краялось серденько із гора та печалі.
Керувалось серденько в хорунжого Осипа,
Як нам з очей зникла та Золота Липа.
Керувалось серденько, не тихо на хвилину,
Бо в Бережанах кидав хорошу дівчину:
«Прощай, моє Олятко, дівчино чорнобрива,
Нас нині розлучає та доля нещаслива.
Як прийде час веселий чи прийде зла година,
Я все тебе згадаю, що ти моя єдина».
Як дівчина почула такі слова закляття,
Склонила головоньку і впала у обняття.
Як з Лісник та й до кадри січовики манджали,

Мирославу ІРЧАНОВІ

ІРЧИК

Чи є в світі краща зірка, як кохана моя Ірка,
Чи є в світі де царіана, щоб була така царіана.

Гей, гей, Ірчик, Ірчик, личко в тебе як папірчик.

Чи є в горах краща квітка, як Ірчанова сусідка?
Чи є в раю де дзвіночок, як сусідки голосочка?

Гей, гей, Ірчик, Ірчик, личко в тебе як папірчик.

Поцілує як ангелик, зтанцює як метелик,
Приголубить як голубка, але тільки свого любка.

Гей, гей, Ірчик, Ірчик, личко в тебе як папірчик.

В неї коси золотисті, як на сонці води чисті,
В неї устенька коралі і так далі, і так далі.

Гей, гей, Ірчик, Ірчик, личко в тебе як папірчик.
1920

ЗАЖУРИЛИСЬ ГАЛИЧАНКИ

Зажурились галичанки та й на твою зміну:
«Ой відходять наші стрільці десь на Україну,
Хто ж нас поцілує в уста малинові,
Карі оченята, чорні брови».

«Не журіться, галичанки, є ще і військові,
Ті ще краще обіймають, ніж Стрільці Січові.
Ті вас поцілують в уста малинові,
Карі оченята, чорні брови».

«Ой не будуть більш військові з нами приставати
І не будуть нас військові за стан обіймати,
Ні, не поцілують в уста малинові,
Карі оченята, чорні брови».

Аж як як із України вернетесь знову
І як перше знов підете з нами на розмову,
Тоді вже щлуйте в уста малинові,
Карі оченята, чорні брови».

1918

ЗАСУМУЙ, ТРЕМБИТО

Засумуй, трембіто,
Та по всьому світу,
Що пропало галичанам
Сорок тисяч цвіту.

Засумуй, трембіто,
Та на всі Карпати,
Щоб не ждали сина з війни
Ні отець, ні мати.

Засумуй, трембіто,
Та на все Поділля,
Щоб не ждала дівчинонька
Хлопця на весілля.

Засумуй, трембіто,
Що галицька сила
Та від Збруча по Славути
Трупом застелила.

1920

Земельську сполочет

Хорони його, Небесний,
Від лихої долі,
Не дай смерті приступити
В лісі ані в полі!

А я буду молитися,
А я буду коритися,
Твоїй божій волі...»

ЗАКВІТЧАЛИ ДІВЧАТОНЬКА

Заквітчали дівчатонька
Стрільцеві могилу,
Замість мали заквітчати
Стрільцьку милу.

Невисокий хрест з берези
Заплели віночки,
Замість мали заплітати
Косу барвіночком.

І пісочком висипали
Стежечку довкола,
Замість мали простелити
Рушник до престола.

Схилилися дві черешні
Наліво й направо,
А на віттях вітер гріє
Про стрільцьку славу.

1916

СТРІЛЕЦЬКА ПІСНЯ

Ой там при долині,
Гранатами зритій,
Лежить не від нині
Січовик убитий.

Козацьке тіло
Від вітру зчорніло,
А личко розцвіле
Зів'яло, змарніло...

Не заплаче мати
Та й над головою,
Не посадить м'ятли
Не могилу твою...

Не вкує, брате,
Твоїх літ зозуля,
Закує з гармати
Ворожая куля...

Береза не зронить
Листів на могилу,
А дзвін не задзвонить,
Не сповістить милу.

Один бір заплаче
Нишком серед ночі,
І ворон закриє,
Виймаючи очі...

Одні рано-вранці
Вітри заголосять,
Вовки-сіроманці
Кістки порозносять.

І кров по долині
Накрне мурава —
Но слава не згине,
Січова слеза.

1917

Керавилось серденько хогинжого Осипа,
Як нам з очей зникла та Золота Липа.
Керавилось серденько, не тихло на хвилину,
Бо в Лісниках він кидав кохану дівчину:
«Прощай, моя Стефуню, мій соняшний промінню,
Моя ти осолодо в воєнному терпінню.
Чи прийде час веселій, чи прийде зле година,
Я все тебе згадаю, що ти моя єдина!»
Як дівчина почула такі слова любові,
То в поцілуй зложила устенька коральові.
Як стрільчики січові до кадри доїжджали,
То спомини їх серця у грудях розривали.
Згадав і наш хорунжий зайняту вже Надвірну,
А в ній і одиноку свою дівчину вірну...

1916

ОСТАННІ

Вже останні ідуть через наше село.
Боже, Боже, як тяжко!.. Останні!..
Скільки їх за два дні оттуди перейшло,
Всі померкли, як зіроньки ранні!

Перебігти б спитати.. Гей, постійте! Куди!..
Не говорять. Махають рукою.
Ні для спрагнених уст не попросять води,
Тільки коні хрпають з непокою.

А за ними до жар вицвітає, мов мак:
Хтось іде вогняними ногами.
Задрожало село. І заплакав байрак.
Заридали вітри над лугами.

Переїхали вже. Гей, постійте на мить!
Хто ж нам смуток у радість оберне?
Не говорять... Ідуть... Тільки зброя дзвенить:
«Як не ми, то хоч слава поверне!»

ОЙ, ШУМИТЬ, ШУМИТЬ

Ой, шумить, шумить та дібровонька,
Негодоньку віщує.
Ой, чому ж, чому ж, молодий стрілець
Та дома не ночує.

«Дівчино, рибчино, подай же ручку,
Подай же другу, най поцілую —
Білу рученьку, устенька гожі, мов тії рожі,
Поцілуй серця біль заворожить».

«Боюся, миленький, боюся, серденько,
А ну ж хто чатує, поцілуй вчусь —
Піде обмовонька зараз лукава, піде неслава,
Що ж би матуся на те сказала».

«Козина! сплять люди, хто слухать буде!
Заснула й калина, ген, коло тина,
Ще соловейко лиш милу розкавчить
І спати ляже, він хоч почує, то не розкаже».

З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ

Часів розпукі й відчаю, коли, здавалося, уже ніщо не порятує народ від цілковитої денационалізації, наше минуле знає, на жаль, дуже багато. І важко віднайти у світовій історії подібні приклади. Зовнішні умови ставали сильнішими від суб'єкта історії — народу, і він переходив в іншу якість, забував своє коріння, масово пл на перекинчиків, втрачав батьківську мову, докінчував своїми руками те, що розпочинали могутніші сусіди. Від татаро-монгольської навали, коли наші предки стали, за влучним поетичним висловом Ліни Костенко, «гранітним щитом готичної Європи», аж до початку нинішнього століття злетів, а потім провалив у глибоку пірау було задосить. Визвольна війна українського народу 1648—1654 років проти польського поневолення під проводом Б. Хмельницького обернулася новим «тихим» рабством у лабетах царської держави, що завершилося руйнівним у 1775 році останньої твердині вольниці — Запорозької Січі, поділом українських земель між Росією і Австрією, повною ліквідацією Гетьманщини в 1783 році. Уже це могло стати сумним кінемом нашого існування.

Могло, але не стало! Не стало тому, що з'явився геній Шевченка, народжувалися нові герої, готові до самопожертви. Їхній генетод ніс у собі те потужне вольтерівське прагнення до волі, якого не мали сили здолати ані моральні, ані фізичні утиски та муки.

Новітніми лицарями Вітчизни, яким судилося відомити героїчну славу предків, стали галицькі юнаки й дівчата, що звійшли в історію під назвою Українських січових стрільців (УСС) або усусів. Про них теперішні покоління мало що знають. І в цього незнання теж своє глибоке коріння — молох модерної тиранії, повитий у демагогічні словесні шти, робив усє, щоб методами генциду й перетоплювання всіх націй і народностей в одному казані зробити з нас манкуртів, Івана безздітних.

Бульдозери, що плюндрували стрілецькі могили 1971 року на Янівському цвинтарі у Львові, мали, як мислили сьогочасні варвари, довести до кінця розправу над пам'яттю синів і дочок України. Але й цього разу нічого не вийшло. Вона, ця пам'ять, жила. І точ найглибшим національним почуттям народу було знову завдано тяжкого удару, він пам'ятав місця вічного спочинку своїх героїв, переховував від новітніх інквізиторів чудом уцілілі книги спогадів учасників визвольних змагань, співав їхніх пісень.

Стрілецькі пісні — це наш великий скарб. Веселі й жартівливі, які на-

строюють на добрий настрій, глибоко ліричні й задушевні, сумні й трагічні, від яких у слухачів і виконавців навертаються сльози, вони не давали забути нам, хто ми, хоч як того баглося польським і німецьким окупантам, сталіністам й неост ліністам усіх мастей і відтінків. Пісні ці дійшли до такої довгожданої перебудови. Будемо певні: у пісенній пам'яті народу не може зберігатися випадкове й малозначуще. Тож спробуймо без упередженості нагадати події, пов'язані із зародженням національного руху, з якого вийшли полки відважних оборонців рідного краю, — Українських січових стрільців.

Національно-сусільне життя Галичини, зрушене від летарічного сну революцією в Європі 1848 року, коли Головна Руська Рада у Львові вперше заявила про національні права українського населення краю, переживши сумні 60—70 роки, підноситься на якісно новий рівень. Розвивається українська політична преса, створюються політичні партії, організовується народне шкільництво, постають тисячі читалень, кооперативів, сільськогосподарських об'єднань. Діяльність різних українських угруповань, хоч і була неоднозначна, не вповні прогресивна, формувала політичний світогляд народу, зумовила різке падіння престижу галицького «москвофільства». Перша російська революція 1905 року спричинила нову хвилю національно-культурного відродження Наддніпрянщини, що скріплювало духовний зв'язок між обома гілками народу, живе тіло якого було покращене державними кордонами.

Саме тоді в Галичині зароджуються пожежно-фізкультурні товариства «Сокол» та «Січ». Перше сокольське товариство було організовано 1894 року з ініціативи інженера В. Нагірного, а першу «Січ» створив відомий громадсько-політичний діяч К. Трильовський 1900 року в селі Заваллі біля Снятина (тепер Івано-Франківська область). Уже перед першою світовою війною в Галичині налічувалося близько 900 сокольських організацій та більш як 1000 «Січей». Цей рух ширився і на Буковині. Вихована на ідеї, що справа майбутнього самовизначення нації та оборона її законних прав можлива лише власними силами, галицька молодь починає серйозно ставитися до, сказавши по-су-ясному, військово-патріотичного виховання.

З метою військового вишколу львівські середньошкільники 1911 року створюють таємний гурток «Пласт». Засновниками й провідними діячами його були майбутні старшини УСС — П. Франко, О. Степанівна, В. Кучабський, Р. Сушко,

О. Яримович та інші. З цього гуртка вийшли І. Лизанівський, Ю. Охригівич, ще кілька юнаків, які 1913 року виїхали до Києва пропагувати ідею військового виховання серед молоді Наддніпрянщини. У цей час аналогічні військові товариства організували в Галичині й поляки. Завдяки старанням К. Трильовського, в 1913 році було potwierджено статут «Пласту» — на зразок польського «Стшельца».

Серед українського жіноцтва військово-патріотичний рух очолила Костянтина Малицька. З різних жіночих організацій утворився Жіночий організаційний комітет, який видав відозву, почав клопотатися створенням санітарних курсів, збирав кошти для цієї справи. Зібраний комітетом 9 тисяч крон були одним із перших грошових внесків. Окрім того, галицькі дівчата стали в стрілецькі ряди. У майбутніх боях услувилася Олена Степанівна, Софія Галечко, Павліна Михайлишин, Ганна Дмитерко.

Керував стрілецькими товариствами Український січовий союз. Пізніше у Львові створено й інші проводили окрему секцію при товаристві «Сокол-Батько» та студентську організацію, що називалася «Січові Стрільці II». Подібні товариства творилися й на провінції. Найдіяльнішими були товариства в Бориславі, Ясениці-Сільній, Яворові та Сокалі. На той час їх налічувалося 96, частина з них була підпорядкована Січовому союзові, а частина — «Соколу-Батькові», яким тоді керував відомий педагог і громадський діяч І. Боберський. Успішно працювали товариства у Львові під проводом Р. Дашкевича, у Бориславі — під проводом Ф. Левницького та в Сокалі — під орудою О. Демчука.

У березні 1914 року обидві львівські січові організації об'єдналися, завдяки чому поліпшилася організаційна робота: поширилася мережа товариств у Львові й на провінції, заходами О. Семенюка та О. Демчука було видано «Правильник піхотинця», що став першим бойовим статутом організації. Друкований орган «Сокола-Батька» — «Запорізькі вісті» — друкував фахові статті з різних ділянок військового знання.

28 червня 1914 року у Львові відбувся січово-сокольський з'їзд, який присвячувався 100-й річниці народження Тараса

Шевченка. Під звуки оркестру вулицями міста пройшов багатотисячний похід «Соколів» і «Січей». Попереду простували сокольські й січові стрільці, яких українське населення вітало квітами та вигуками «Слава!» Особливий ентузіазм людей виявився під час військових вправ на площі «Сокола-Батька», коли демонстрували свій вишкіл озброєні відділи

(загони) стрілецьких організацій.

Саме в цей день у Сарисві пролунали постріли, від яких загинули наступник австрійського престолу архієпископ Фердинанд з дружиною. А через місяць вибухла світова війна. 2 серпня 1914 року з участю українських політичних партій було створено Головну Українську Раду (ГУР), що мала координувати всі політичні кроки українського населення, сприяти організації національних військових частин. Очолив Раду К. Левницький. Створено було також Українську бойову управу (УБУ) на чолі з К. Трильовським із завданням безпосередньо займатися військовими питаннями.

Для організації Українського легіону австрійська військова влада скерувала 16 офіцерів-українців, хоч УБУ ставила питання про виділення не менш як 100 старшин. 6 серпня Бойова управа спільно з Головною Українською Радою видала маніфест до українського народу, який закликав молодь вступати до лав Українських січових стрільців.

На це звернення відгукнулося українське населення краю — селяни й робітники, урядовці й інтелігенція склали свої пожертви на організацію легіону. З добровольців у Львові було сформовано першу сотню під командуванням І. Чмоли. Пізніше сформувалося ще кілька сотень, які було зведено в два курені, — першим командував Д. Вітовський, другим — Е. Кошик.

При формуванні легіону УСС одразу дався зникати двоїста політика австрійської влади. Хоч уряд і дозволив сформувати українську військову частину, та водночас (до цього спричинилося багато австрійських урядовців польської національності), на ділі не підтримував створення її. А план вирядити на фронт коло Почасва і Радзивилова (тепер Червоноармійськ) недостатньо підготовлених і не озброєних добровольців міг призвести до повної ліквідації УСС. Рішучий протест команданта легіону Т. Роженковського врятував справу, однак йому довелося полишити свою посаду. На його місце призначили колишнього директора Рогатинської гімназії поручника д-ра М. Галушинського.

Зазнавши поразок в перших боях, австрійська армія відступила на захід. 30 серпня львівські сотні УСС переїжджають до Стрия, де зібралось близько 10 тисяч добровольців. Тут знову дійшло до непорозуміння з австрійським командуванням, яке обмежувало чисельність легіону до 2 тисяч стрільців. УСС відмовилися скласти присягу Австрії. І лише 3 вересня було прийнято компро-

місне рішення про загальну чисельність легіону в 2500 осіб, куди дібрали найосвіченіших юнаків. Того ж дня складено присягу державі, під прапорами якої мали йти на бія за волю рідного краю.

Борці за волю та Україну
НЕ ВЖИВАЮТЬ АЛКОГОЛЮ ТА НІКОТИНУ!

Борці за волю та Україну
НЕ ВЖИВАЮТЬ АЛКОГОЛЮ ТА НІКОТИНУ!

"Вісник"
Число 3
січень 1990р.

Продовження у "Вісник" № 4

ЯК КИНУТИ ПАЛИТИ

Куріння, ця "узаконена наркоманія", є умовним рефлексом, який не отримує підкріплення, поступово згасає. Позбутися цієї шкідливої і небезпечної звички можливо. Це залежить від усіх від самої людини. Єдині, найнадійніші ліки - свідомість і тверда воля.

Для тих, хто не може відразу кинути палити /не вистачає сили волі тощо/, Міжнародний протитракторний союз і Мюнхенський інститут психіатрії ім. Макса Планка пропонують програму "малих кроків", при дотриманні якої курець не одержує задоволення від цигарок і врешті-решт йому вдається позбутися цієї згубної звички.

Наводимо цю програму.

1. Намагайтеся палити якомога менше цигарок. Підраховуйте кількість випалених цигарок, прагнучи до того, щоб сьогодні їх було менше, ніж учора.

2. Затягуйтеся рідше і неглибоко.

3. Не паліть натом, бо продукти згорання тютюну, змішуючись із слиною, ушкоджують слизову оболонку шлунку, а потрапляючи в кишечник, відразу вмоктують в кров. З цієї самої причини не паліть коли їсте і п'єте.

4. Між затяжками не заливайте цигарку в роті.

5. Не допалюйте цигарку до кінця, викидайте її, не докуривши на 1/3, адже саме в цій 1/3 частині накопичується найбільша кількість канцерогенів та нікотину; не краше викидати цигарку після двох-трьох затяжок.

6. Не куріть на ходу, особливо коли піднімаєтеся сходами або догори, тому, що в цей час дихання дуже інтенсивне і нікотин проникає глибоко у легені.

7. Якомога довше не паліть після значного фізичного навантаження, а тим більше коли виконуєте його.

8. Надавайте перевагу цигаркам з фільтром.

9. Час від часу робіть "перерви" в курінні /не палю до понеділка, до кінця місяця, до Нового року тощо/.

10. Не паліть, коли палити не хочеться.
11. Не паліть у ліжку, за столом, під час бесіди.
12. Подумайте, перш ніж запалити цигарку. Подивіться на годинник. Лай мине 2 хвилини, тільки тоді запаліть. Згодом прирчайте себе починати палити через 5 хв. після того, як Ви вирішили запалити, потім через десять...
13. Не паліть більше ніж одну цигарку на раз.
14. Підрахуйте, скільки грошей Ви зекономили з того часу, як стали менше палити.

Поступово зменшуйте кількість випалених цигарок. За 1-2 тижні до повної відмови від куріння потрібно з профілактичною метою приймати аскорбінову кислоту (вітамін С) по 200-300 мг., адже рівень її в крові курців удвічі нижчий, ніж у тих, хто не палить. Водночас слід збільшити свою фізичну активність, навантаження на легені: довше перебувати на свіжому повітрі, ходити, виконувати комплекси гімнастичних вправ. Якщо немає протипоказань, можна займатися оздоровчим бігом, плаванням та ін.

Протягом не менш як 2-3 тижнів не слід пити кави, крічного чаю, уживати солоних страв. Їсти потрібно більше рослинної їжі, пити соки, мінеральну воду. Якщо хочеться запалити, необхідно взяти в рот жувальну гумку, а не цукерку, сухар тощо і нарешті, найголовніше, якщо ледяна кинула палити, вона не повинна навіть доторкатися до тютюну. Адаже навіть одна затяжка може перекреслити все здійснене до цього роботу. Витримка, воля, терпіння - наша зброя. Людина, яка кинула палити, уже

через кілька днів почувася себе набагато краще. Дихання стає рівним, спокійним, зникає біль у ділянці серця, підвищується розумова й фізична активність. Перемога!!!

Друзі! Редакція бажає Вам успіхів у позбавленні від шкідливої і згубної звички вживання нікотину. Тим більше, що тютюновий дим містить в собі радіоактивні ізотопи Полонію 210, Вісмуту - 210 та ін. 20 випалених цигарок опромінюють курця і оточувачих дозів радіоактивного опромінення в 7 раз більше від допустимої норми, встановленої МІСАТЕ. Редакція надіється, що Ви сьогодні ж вперше з огидов викинете у смітник пачку цигарок, яка тепер буде для Вас хивеньковим Чорнобильським саркофагом.

Одностріл стрільця-піхотинця

Дописи, матеріали, запитання, пропозиції просямо надіслати за адресами:
і. 290000 м. Львів, вул. Колесси, дім 11, кв. 11, Василюку Олександрю Антоновичу. т. ш. 429163.
і. 290017 м. Львів, вул. Кутузова, дім 81, кв. 2, Якименському Володимирю Борисовичу.
і. 290032 м. Львів, вул. Батальна, дім 11, кв. 47, Гриніву Степанові Івановичу. т. дом. 426936.
і. 252206 м. Київ, Андрія Малицька, дім 29, кв. 81, Суковенкові Вікторові Івановичу. т. дом. 5433696.
і. 290005 м. Львів, вул. Шолохова, дім 14, кв. 2, Дундичу Олексію Івановичу. т. дом. 751268.
і. 290026 м. Львів, вул. Ярославенка, дім. 38, кв. 4^а, Лабі Василю Павловичу.
а також опускати у поштову скриньку "Братства", Відсіч" біля майбутнього пам'ятника Т. Г. Шевченкові у Львові. Редакція.